

# Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi

## ARAŞTIRMA MAKALESİ

Sinem ÇAKIR<sup>1</sup>, Merve ŞEPİTCİ SARIBAŞ<sup>2</sup>,  
Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN<sup>3</sup>, Arzu ÖZYÜREK<sup>4</sup>

1 Öğrt., Hacı Eyyüp Koç İlkokulu, sinemcakiir@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1056-1720.

2 Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı mezunu, m.sptc@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6969-7203.

3 Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, gulumser@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2965-7017.

4 Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, a.ozyurek@karabuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3083-7202.

Gönderilme Tarihi: 03.01.2022 Kabul Tarihi: 18.11.2022 DOI: 10.37669/milliegitim.1052759

### Öz

*Araştırma, okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerini ve farkındalık düzeylerini etkileyen etmenleri incelemek amacıyla planlanmıştır. Araştırmada, tarama modeli ve karar ağacı modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören 103 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında “Genel Bilgi Formu” ve “Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Analizlerde betimsel istatistikler, Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis H Testi ve CHAID algoritması kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrenim gördükleri bölümü seven öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık ve öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin, öğrenim gördükleri bölümü sevmeyen öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık ve öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca stajda çocuklarla 8 saat ve üzerinde vakit geçiren öğretmen adaylarının kişiler arası bilinçli farkındalık düzeylerinin, stajda çocuklarla 4-7 saat vakit geçiren öğretmen adaylarının kişiler arası bilinçli farkındalık düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyetin, öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Mesleki ve teknik Anadolu liseleri dışındaki liselerden mezun olup öğrenim gördüğü bölümü seven öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin; anneleri ortaokul mezunu olup öğrenim gördüğü bölümü seven öğretmen adaylarının ise kişi içi bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu görülmüştür.*

**Anahtar Kelimeler:** okul öncesi öğretmen adayları, öğretimde bilinçli farkındalık, kişi içi bilinçli farkındalık, kişiler arası bilinçli farkındalık

## Investigation of Preschool Teacher Candidates' Conscious Awareness Levels in Teaching

### **Abstract**

*The research was planned to examine the conscious awareness levels of pre-school teacher candidates and the factors affecting their awareness levels. In the research, survey model and decision tree model were used. The study group consisted of 103 pre-school teacher candidates studying at Gazi University and Ondokuz Mayıs University in the 2021-2022 academic year. "General Information Form" and "Scale of Conscious Awareness in Teaching" were used to collect data. Descriptive statistics, Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis H Test and CHAID algorithm were used in the analysis. As a result of the research, it was seen that the levels of intrapersonal mindfulness and mindfulness in teaching of the pre-service teachers who like the department they study are significantly higher than the levels of mindfulness in teaching and mindfulness in teaching of the pre-service teachers who do not like the department they are studying. In addition, it was determined that the interpersonal mindfulness levels of the pre-service teachers who spent 8 hours or more with the children during the internship were significantly higher than the interpersonal mindfulness levels of the pre-service teachers who spent 4-7 hours with the children during the internship. It was observed that gender did not make a significant difference in the level of mindfulness of teacher candidates in teaching. The conscious awareness levels of teacher candidates who graduated from high schools other than vocational and technical Anatolian high schools and loved the department they studied; On the other hand, it was observed that the pre-service teachers whose mothers are secondary school graduates and love the department they are studying have a high level of self-conscious awareness.*

**Keywords:** *pre-school teacher candidates, mindful awareness in teaching, intrapersonal mindfulness, interpersonal mindfulness*

### **Giriş**

Bireyler, karşı karşıya kaldıkları zorluklar nedeniyle olumsuz ruh haline sahip olabilmektedirler. Son yıllarda, bireylerin olumsuz ruh hallerini iyileştirebilecek bir alternatif olarak bilinçli farkındalık temelli müdahaleler önem kazanmış, popüler olmaya ve bilimsel araştırmaların konusu haline gelmeye başlamıştır (Bao, Xue ve Kong, 2015). Bilinçli farkındalık uygulamaları, temelini Budist öğretilerinden alan, meditasyon temelli uygulanan ve bireyin dikkatini bilinçli bir şekilde yaşadığı ana odaklamasını sağlayan bir beceri olarak ele alınmaktadır (Baer, 2003). Bilinçli farkındalık, bireyin vereceği tepki ile dürtü arasındaki kısa zamanı arttırmakta; tepki

vermeyi, tepkisiz olmayı (Ilgaz, 2016) ve deneyim ile basit bir şekilde ilişki kurmayı sağlamaktadır (Germer, 2004). Bilinçli farkındalık; gözlemlene, tanımlama, hareket etme, yargılamama ve tepkisiz olma olmak üzere beş temel özelliğe sahiptir. Gözlemlene, içsel ve dışsal deneyimleri fark etme ve bunlara dikkat etme; tanımlama, kişinin içsel deneyimlerini sözcüklerle dışa vurması; hareket etme, kişinin aktiviteleriyle ilgilenmesi; yargılamama, kişinin duygu ve düşüncelerini yargılamaması; tepkisiz olma ise kişinin saplantılı bir şekilde kalmadan duygu ve düşüncelerin akışına izin vermesi olarak ifade edilmektedir (Baer, Smith, Hopkins, Krietemeyer ve Toney, 2006).

Bilinçli farkındalık sayesinde bireyler, hoşlarına gitmeyen deneyimlerine karşı ani tepkiler vermemeyi öğrenmektedirler. Bilinçli farkındalık, kişinin iyi oluş halini arttırmakta, uyanık ve canlı olmasını sağlamaktadır (Germer, Siegel ve Fulton, 2005). Nitekim birçok araştırma, bilinçli farkındalık uygulamalarının kişiler üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Weinstein, Brown ve Ryan (2009), yaptıkları araştırmanın sonucunda yüksek bilinçli farkındalığa sahip olan kişilerin kaçınan başa çıkma becerilerini daha az kullandıklarını, uyumlu başa çıkma stratejilerini ve stres veren yaşantılarla başa çıkma becerilerini ise daha çok kullandıklarını ortaya çıkarmışlardır. Bir başka çalışmada, genel anksiyete bozukluğu olan kişilerin bilinçli farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür (Roemer, Lee, Salters Pedneault, Erisman, Orsillo ve Menin, 2009). Singh, Lancioni, Winton, Curtis, Wahler, Sabaawi, Singh ve McAleavey (2006), araştırmaları kapsamında 25-47 yaş arasında olan ve zekâ geriliği gösteren bireylerin bakımlarını sağlayanlara farkındalık temelli eğitimler vermişlerdir. Araştırmanın sonucunda, farkındalık temelli eğitim uygulamalarına katılan bakım sağlayanların karşı karşıya kaldıkları saldırgan davranışları idare etmede daha başarılı oldukları ve bakım sağladıkları bireylerin gereksinimleri konusunda farkındalıklarının arttığı görülmüştür. Benzer şekilde Neece (2014) tarafından yapılan çalışmada da gelişimsel gecikmeleri olan çocukların ebeveynlerine Farkındalık Temelli Stres Azaltma Programı (MBRS) uygulanmış, programa katılan ebeveynlerin stres ve depresyon düzeylerinin azaldığı ve hayata karşı memnuniyet düzeylerinin arttığı ortaya çıkmıştır.

İlgili literatür incelendiğinde bilinçli farkındalık temelli müdahale çalışmalarının daha çok sağlık alanında yapıldığı görülmektedir (Azak, 2018; Praissman, 2008; Tsang, Mok, Lam ve Lee, 2012; Whitebird, Kreitzer ve O'Connor, 2009). Farkındalık uygulamalarının yararları göz önüne alındığında okullarda verilecek olan farkındalık eğitiminin öğretmenleri destekleyeceği düşünülmekte ve bu tür uygulamaların eğitimcilerle de gerçekleştirilmesi önerilmektedir (Meiklejohn vd., 2012). Farkındalık temelli uygulamalar, öğretmenlerin stres seviyelerini düzenlemekte, davranış yönetim stratejilerini belirleme ve benlik saygısını geliştirme bakımından da öğretmenlere fay-

da sağlamaktadır (Albrecht, Albrecht ve Cohen, 2012). Farkındalık temelli eğitimde amaç, öğretmenin çocukların yaşadıkları çevreyi dikkate alarak hissettiklerinin farkına varmasını ve destekleyici bir tutum içerisinde olmasını sağlamaktır. Bu bağlamda farkındalık düzeyi yüksek olan öğretmenler, çocuklar ile etkileşimlerinde kendi davranışlarının etkisini daha kolay görebilmektedirler (Jennings, 2019). Öğretmenlerle yapılan farkındalık temelli bazı çalışmalar da bu uygulamaların yararlı olduğunu gözler önüne sermektedir. Jennings, Frank, Snowberg, Coccia ve Greenberg (2013), öğretmenlerin sınıf ortamlarını iyileştirmelerini ve sınıf içindeki performanslarını olumlu yönde etkilemeyi amaçlayan “Eğitimde Farkındalık ve Dayanıklılığın Geliştirilmesi (CARE)” programını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda programın, öğretmenler için uygun olduğu ve zor şartlarda çalışan öğretmenlerin sınıf ortamlarını olumlu yönde desteklediği görülmüştür. Farkındalık temelli eğitimler ve programlar, sadece öğretmenlere değil öğrencilere de yardımcı olmaktadır. Farkındalık temelli eğitimler ve programlar aracılığıyla çocukların dikkat düzeyleri artırılabilir ve yaşadıkları duygusal zorluklarla mücadele etmeleri sağlanabilmektedir (Grant, 2017).

Öğretmenlerin bilinçli farkındalık becerilerine sahip olabilmeleri için meslek hayatlarında ya da meslek hayatlarına başlamadan önce eğitim süreçlerinde farkındalık uygulamalarına katılmaları ve okullarda farkındalık becerilerine yönelik eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Üniversite öğrencilerinin de katılımlarıyla gerçekleştirilecek olan farkındalık temelli çalışmalar hem öğrencilerin bu konuda farkındalık kazanmalarını hem de öğrendiklerini uygulamalarını sağlamaktadır. Literatür incelendiğinde farkındalık uygulamaları ile ilgili üniversite öğrencileriyle yapılmış olan çalışmaları görmek mümkündür (Acer, 2019; Akdeniz, 2020; Cengiz, Serdar ve Konuk, 2016; Gürpınar, 2021; Kılınçoğlu, 2020; Yazıcı, 2020). Tonga ve Tantekin (2020), okul öncesi öğretmenliği programında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin erken çocuklukta bilinçli farkındalık uygulamalarına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adayları, farkındalık uygulamalarının sınıflara kolaylıkla entegre edilebileceğini ve yararlı bir yaklaşım olduğunu; çocukların sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimlerini olumlu yönde etkileyeceğini; öğretmenlere ve ebeveynlere günlük ve mesleki yaşamda olumlu yönde katkılar sağlayacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Hartigan (2017), araştırması kapsamında erken çocuklukta özel eğitim alanında yüksek lisans eğitimi alan 29 öğretmen adayına Farkındalık Temelli Stres Azaltma Programı ile ilgili eğitimler vermiştir. Araştırmacı, her dersin başlangıç aşamasında öğretmen adaylarının stres düzeylerini azaltabilmek için farkındalık uygulamalarına yer vermiştir. Eğitim sonunda öğretmen adaylarının sınıf ortamında kendilerini zorlayan çocuklara karşı daha az yargılayıcı davranışlar sergiledikleri, öz düzenleme becerilerinin geliştiği, kişisel ve mesleki hayatlarındaki stres düzeylerinde ve davranışlarında olumlu yönde değişimler yaşandığı görülmüştür. Poulin, Mackenzie, So-

loway ve Karayolas (2008), araştırmalarında farkındalık temelli Mindfulness Wellness Education (MBWE) programını lisans eğitimi alan öğretmen adaylarına uygulamış; uygulamalarının sonucunda ise programın öğretmen adaylarının yaşamlarından memnun olma düzeylerine, özyeterlik algılarına, gözlem ve farkındalık ile hareket etme becerilerine olumlu yönde katkılar sağladığını ortaya çıkarmışlardır.

Öğretmenlerin eğitim sürecinde farkındalık temelli yaklaşımda bulunmaları, çocukları dikkatlerini vererek ve etkili bir şekilde gözlemleyebilmelerini, tepkiselliği azaltabilmelerini ve bazı olumsuz davranışları henüz ortaya çıkmadan engelleyebilmelerini sağladığı için önem arz etmektedir (Jennings, 2019). Okul öncesi öğretmenlerinin, sınıf ortamındaki ilişkilerin olumlu olmasını sağlayabilmeleri ve olumsuz davranışları en az indirgeyebilmeleri için farklı özelliklere sahip olan çocukların sergiledikleri davranışlara karşı etkili bir şekilde davranmaları gerekmektedir (Singh, Lancioni, Winton, Karazsia ve Singh, 2013). Bu bağlamda daha meslek hayatına atılmadan önce okul öncesi öğretmen adaylarının da bilinçli farkındalık konusunda bilgilendirilmeleri ve farkındalık becerilerine sahip olmaları oldukça önemlidir. Literatür incelendiğinde ülkemizde bilinçli farkındalık ile ilgili üniversite öğrencileri ve öğretmen adaylarıyla yapılmış çalışmaların olduğu (Baysal ve Demirtaş, 2012; Şahin, 2019; Ülev, 2014; Zümbül, 2019); fakat okul öncesi öğretmen adayları ile yapılmış olan çalışmaların oldukça kısıtlı kaldığı görülmüştür (Alibekiroğlu, 2017; Bedel, 2017). Bu bağlamda araştırmanın, özgün olduğu ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca farkındalık temelli müdahalelerin öğretmenlere ve çocuklara olan faydası göz önüne alındığında da öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık yaklaşımını benimseyerek sınıfın iklimi ve çocuklarla olan etkileşimlerinin niteliği bakımından bilinçli farkındalık becerilerini kullanmaları gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın, öğretimde bilinçli farkındalık konusunda öğretmen adaylarına farkındalık kazandırması, öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerini ortaya çıkarması, öğretmen adaylarına yönelik öneriler sunması ve öğretimde bilinçli farkındalıkla ilgili hazırlanacak olan programlara rehber olması bakımından önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca araştırmada, öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin hangi değişkenlerden etkilendiği CHAID analiziyle incelenmiştir. Literatür incelendiğinde öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık düzeylerini etkileyen değişkenlerin CHAID analiziyle incelenerek çok yönlü olarak ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu noktada araştırmanın, özgün olduğu ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle yapılan bu araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin bazı demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığının ve bilinçli farkındalık düzeyinin nelerden etkilendiğinin incelenmesi amaçlanmış, belirlenen bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeyleri (kişi içi bilinçli farkındalık-kişiler arası bilinçli farkındalık) cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

2. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeyleri (kişi içi bilinçli farkındalık-kişiler arası bilinçli farkındalık) öğrenim gördükleri bölümü sevme durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

3. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeyleri (kişi içi bilinçli farkındalık-kişiler arası bilinçli farkındalık) çocuklarla geçirdikleri staj süresine göre farklılık göstermekte midir?

4. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeyleri nasıldır?

5. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?

6. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde kişi içi bilinçli farkındalık düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?

7. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde kişiler arası bilinçli farkındalık düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?

## Yöntem

### Araştırmanın Modeli

Araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin bazı demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığının ve bilinçli farkındalık düzeyinin nelerden etkilendiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda betimsel bir çalışma olarak tasarlanan araştırmada, değişkenler arasındaki değişimi ortaya koyabilmek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığını ve derecesini ortaya koymayı amaçlayan araştırma desenidir (Karasar, 2009). Ayrıca okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin nelerden etkilendiğini ortaya koymak amacıyla da sınıflama modellerinden olan karar ağacı kullanılmıştır. Karar ağacı, karar ağaçlarının yapısını içeren dallardan ve yaprak düğümlerinden meydana gelmektedir (Dong Peng, Li, Lun ve Chao, 2008). Karar ağaçlarının tahmin ve sınıflandırma bakımından güçlü olmaları verileri yorumlamayı kolaylaştırmaktadır (Nisbet, Elder ve Miner, 2009).

### Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme, erişilmesi kolay ve yakın olan durumları seçmektedir. Bu bakımdan kolay ulaşılabilir durum örnekleme, araştırmaya pratiklik ve hız kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören 103 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmuştur. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarına Tablo 1’de yer verilmiştir.

**Tablo 1**

*Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları*

Değişkenler	Grup	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	88	85,4
	Erkek	15	14,6
Sınıf düzeyi	2. sınıf	27	26,2
	3. sınıf	9	8,7
	4. sınıf	67	65,1
Mezun olunan lise türü	Mesleki ve teknik Anadolu lisesi	25	24,3
	Anadolu lisesi	55	53,4
	İmam hatip lisesi	15	14,5
	Diğer	8	7,8
Annenin eğitim durumu	Okuryazar değil	10	9,7
	İlkokul	60	58,3
	Ortaokul	15	14,5
	Lise	18	17,5
Annenin mesleği	Ev hanımı	91	88,3
	İşçi	3	3
	Serbest Meslek	9	8,7

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi

Babanın eğitim durumu	İlkokul	33	32
	Ortaokul	24	23,4
	Lise	33	32
	Üniversite	13	12,6
Babanın mesleği	Emekli	23	22,3
	Memur	19	18,4
	İşçi	20	19,4
	Serbest meslek	41	39,9
Günlük uyuma süresi	3-5 saat	5	4,9
	6-8 saat	81	78,6
	9-11 saat	17	16,5
Herhangi bir sağlık sorunun olup olmama durumu	Var	11	10,7
	Yok	92	89,3
Daha önce bilinçli farkındalık eğitimi alıp almama durumu	Evet	10	9,7
	Hayır	93	90,3
Daha önce iletişim becerileri eğitimi alıp almama durumu	Evet	44	42,7
	Hayır	59	57,3
Öğrenim görülen bölümü sevmeye durumu	Evet	83	80,6
	Kısmen	13	12,6
	Hayır	7	6,8
Çocuklarla geçirilen staj süresi	0-3 saat	38	36,9
	4-7 saat	49	47,6
	8 saat ve üzeri	16	15,5
	Toplam	103	100

### Veri Toplama Araçları

Araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu”; öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerini belirleyebilmek amacıyla da “Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formunda öğretmen adaylarının cinsiyetlerini, sınıf düzeylerini, mezun oldukları lise türünü, annelerinin eğitim durumlarını ve mesleklerini, babalarının



eğitim durumlarını ve mesleklerini, günlük uyuma sürelerini, herhangi bir sağlık sorunlarının olup olmadığını, daha önce bilinçli farkındalık ve iletişim becerileri eğitimi alıp almadıklarını, öğrenim gördükleri bölümü sevme durumlarını ve stajlarında çocuklarla ne kadar süre geçirdiklerini ortaya çıkarmaya yönelik sorular yer almaktadır.

Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeği, öğretimde bilinçli farkındalık düzeyini ortaya koymak amacıyla Frank, Jennings ve Greenberg (2016) tarafından geliştirilmiş, Aslan Gördesli, Arslan, Çekici, Aydın Sünbül ve Malkoç (2019) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek Kişi İçi Bilinçli Farkındalık ve Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık olmak üzere iki alt boyuttan meydana gelmektedir. Toplam 14 maddeden oluşan ölçek, 5'li likert tipinde olup (1) “hiçbir zaman doğru değil”, (2) “nadiren doğru”, (3) “bazen doğru”, (4) “genellikle doğru”, (5) “her zaman doğru” olarak cevaplanmaktadır. Ölçeğin Türkçe versiyonunun yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi; yakınsak geçerlilik çalışması ise başka bir farkındalık ölçeği olan Mindful Attention Awareness Scale (MAAS) ile yapılmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda MAAS puanları ile Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt ölçeği ( $r=0,619$ ), Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt ölçeği ( $r=0,179$ ) ve öğretimde bilinçli farkındalık toplam puanı ( $r=0,581$ ) arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır ( $p<0,05$ ). Ölçek toplam puanı ile alt boyutlar arasındaki ilişkilere bakıldığında ise toplam puanın hem Kişi İçi ( $r=0,65$ ) hem de Kişiler Arası Farkındalık ( $r=0,93$ ) alt boyutları ile güçlü bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Ancak iki alt boyut birbiriyle orta düzeyde ( $r=0,32$ ) korelasyon göstermiştir. Test tekrar test katsayıları Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutu için  $r=0,88$  ( $p<0,001$ ), Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutu için  $r=0,58$  ( $p<0,01$ ), ölçeğin toplam puanı için ise  $r=0,83$  ( $p<0,001$ ) olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda da Cronbach alfa katsayısı 0,64 olarak bulunmuştur (Aslan Görseli vd., 2019).

### Verilerin Toplanması

Öncelikle veri toplama araçlarının araştırma kapsamında kullanılabilmesi için ölçek çalışmalarını yapmış olan kişilerden izinler alınmıştır. Ardından Gazi Üniversitesi Etik Komisyonundan 21.05.2021 tarihli E-77082166-604.01.02-88226 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanacağı üniversitelerdeki okul öncesi öğretmen adaylarıyla görüşülüp araştırma hakkında katılımcılar bilgilendirilmişlerdir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan okul öncesi öğretmen adaylarıyla görüşülüp uygulamanın yapılacağı tarih ve saat belirlenmiştir. Belirlenen tarih ve saatlerde katılımcılara “Genel Bilgi Formu” ve “Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeği”nden oluşan veri toplama aracı dağıtılmıştır. Uygulanma süresi yaklaşık 5-10 dakika kadar süren ölçek formları, doldurulmuş bir şekilde okul öncesi öğretmen adaylarından toplanmıştır.

### Verilerin Analizi

Analizlere başlanmadan önce veri setinde kayıp değer olup olmadığı incelenmiş, incelemelerin neticesinde herhangi bir kayıp değer olmadığı görülmüştür. Ardından verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Normallik analizleri; çarpıklık ve basıklık değerleri, Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları, histogram ve Q-Q grafikleri dikkate alınarak yapılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında her bir değişkene ait çarpıklık katsayısı kendi standart hatasına bölünmüş ve bu değerlerin -1,96 ile +1,96 aralığında olmadığı görülmüştür. Her bir değişkene ait çarpıklık katsayısının kendi standart hatasına bölünmesi sonucunda ortaya çıkan değerlerin -1,96 ile +1,96 arasında olmaması verilerin normal dağılmadığına işaret etmektedir (Bursal, 2019). Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda da p değerlerinin 0,05'ten küçük çıktığı görülmüştür. Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda değişkenlere ait anlamlılık değerlerinin 0,05'ten küçük çıkması verilerin normal dağılmadığını göstermektedir (Mertler ve Vannatta, 2005). Histogram ve Q-Q grafikleri incelendiğinde de verilerin normal bir dağılıma sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Yapılan normallik analizleri sonucunda ortaya çıkan çarpıklık ve basıklık değerlerine, çarpıklık ve basıklık değerlerinin kendi standart hatalarına ve Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna ilişkin değerlere tablo 2'de yer verilmiştir.

**Tablo 2**

#### *Normallik Testi Sonuçları*

Değişkenler	Çarpıklık ve Basıklık Değerleri				Kolmogorov-Smirnov		
	Çarpıklık	Standart hata	Basıklık	Standart hata	Statistic	sd	p
Kişi İçi Bilinçli Farkındalık	-0,920	0,238	0,833	0,472	0,109	103	0,004*
Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık	-1,351	0,238	1,732	0,472	0,217	103	0,000*
Toplam	-1,160	0,238	1,842	0,472	0,104	103	0,008*

\*p<0,05

Yapılan normallik analizleri sonucunda araştırmaya katılan okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin demografik özelliklere göre nasıl değişiklik gösterdiğini belirlemek için veriler, bağımsız değişkenin kategori sayısına bağlı olarak Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis H Testi ile incelenmiştir. Kruskal-Wallis H Testi sonucunda anlamlı çıkan farklılıklarda, farklılığın hangi grup

ya da gruplardan kaynaklandığına Bonferroni düzeltmesi (0,05/Yapılacak ikili karşılaştırma testi sayısı) yapılarak Mann-Whitney U Testi ile bakılmıştır. Burada gruplar, ikişerli olarak karşılaştırılmış ve hangi grup ya da grupların anlamlı farklılıklara yol açtığı görülmüştür. İstatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık düzeylerinin belirlenebilmesi için betimsel analiz yapılmıştır. Yapılan betimsel analizin ardından, öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık düzeylerinin nelerden etkilendiğini belirleyebilmek için sınıflama modeli ve sınıflama tekniklerinden olan karar ağacı CHAID algoritması kullanılmıştır. Karar ağacı, fazlaca kayıt içeren veri kümesini bir dizi karar kuralları uygulayarak daha küçük kümelere bölmek için kullanılmaktadır (Ulgen, 2017). CHAID analizi, sınıflama ölçme düzeyinde ölçülmüş bir bağımlı değişkeni en iyi şekilde açıklamak için kullanılan bir yöntemdir. CHAID analizi, çok kategorili değişkenlerin yer aldığı büyük bir veri kümesinin özet şekilde tanımlanabilmesine olanak sağlamaktadır (Pehlivan, 2006).

### Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda okul öncesi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerine ilişkin tablolara, okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerine ilişkin betimsel tabloya ve bilinçli farkındalığı etkileyen etmenlerin neler olduğunu gösteren şekillere yer verilmiştir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara tablo 3'te yer verilmiştir.

**Tablo 3**

*Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğine İlişkin Mann-Whitney U testi Sonuçları*

Boyutlar		N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Kişi İçi Bilinçli Farkındalık	Kız	88	54,13	4763,00	473,00	0,080
	Erkek	15	39,53	593,00		
Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık	Kız	88	52,24	4597,50	758,50	0,857
	Erkek	15	50,57	758,50		
Toplam	Kız	88	53,88	4741,00	495,00	0,122
	Erkek	15	41,00	615,00		

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyetin, okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan ( $U=473,00$ ;  $p=0,080$ ;  $p>0,05$ ), Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutundan ( $U=758,50$ ;  $p=0,857$ ;  $p>0,05$ ) ve Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından ( $U=495,00$ ;  $p=0,122$ ;  $p>0,05$ ) aldıkları puanlar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin öğrenim gördükleri bölümü sevme durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara tablo 4'te yer verilmiştir.

**Tablo 4**

*Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğrenim Görülen Bölümü Sevme Durumuna Göre Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğine İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları*

Boyutlar		N	Sıra Ort.	sd	x <sup>2</sup>	p
Kişi İçi Bilinçli Farkındalık	Evet	83	56,26			
	Kısmen	13	41,27	2	10,752	0,005*
	Hayır	7	21,43			
Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık	Evet	83	52,64			
	Kısmen	13	55,42	2	1,829	0,401
	Hayır	7	38,00			
Toplam	Evet	83	55,63			
	Kısmen	13	43,85	2	8,328	0,016*
	Hayır	7	24,14			

\* $p<0,05$

Tablo 4 incelendiğinde öğrenim görülen bölümü sevme durumunun, okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanlar [ $\chi^2(2)=10,752$ ;  $p=0,005$ ;  $p<0,05$ ] ve Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından aldıkları puanlar [ $\chi^2(2)=8,328$ ;  $p=0,016$ ;  $p<0,05$ ] üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Anlamlı farklılığın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını bulabilmek için yapılacak olan Mann-Whitney U Testi öncesinde Bonferroni Düzeltmesi (0,05/ Yapılacak ikili karşılaştırma testi sayısı) yapılmış ve ikili karşılaştırma testlerinde esas alınacak anlamlılık düzeyi 0,0167 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda, Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundaki farklılığın öğrenim gördüğü bölümü seven ve öğrenim gördüğü bölümü sevmeyen okul öncesi öğretmen adayları arasında meydana geldiği görülmüştür ( $p=0,004$ ,  $p<0,0167$ ).

Öğrenim gördüğü bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının Kişiler İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanların öğrenim gördüğü bölümü sevmeyen okul öncesi öğretmen adaylarının puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından alınan puanlardaki farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığına bakıldığında ise farklılığın öğrenim gördüğü bölümü seven ve öğrenim gördüğü bölümü sevmeyen okul öncesi öğretmen adayları arasında meydana geldiği görülmüştür ( $p=0,009$ ,  $p<0,0167$ ). Öğrenim gördüğü bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından aldıkları puanların öğrenim gördüğü bölümü sevmeyen okul öncesi öğretmen adaylarının puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuklarla geçirdikleri staj süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara tablo 5'te yer verilmiştir.

**Tablo 5**

*Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuklarla Geçirilen Staj Süresine Göre Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğine İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları*

Boyutlar		N	Sıra Ort.	sd	x2	p
Kişi İçi Bilinçli Farkındalık	0-3 saat	38	54,38			
	4-7 saat	49	52,68	2	1,351	0,509
	8 saat ve üzeri	16	44,25			
Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık	0-3 saat	38	54,41			
	4-7 saat	49	44,85	2	8,119	0,017*
	8 saat ve üzeri	16	68,19			
Toplam	0-3 saat	38	55,18			
	4-7 saat	49	50,50	2	0,718	0,699
	8 saat ve üzeri	16	49,03			

\* $p<0,05$

Tablo 5 incelendiğinde stajda çocuklarla geçirilen sürenin, okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanlar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür [ $\chi^2(2)=8,119$ ;  $p=0,017$ ;  $p<0,05$ ]. Anlamlı farklılığın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını bulabilmek için yapılacak olan Mann-Whitney U Testi öncesinde Bonferroni Düzeltmesi (0,05/Yapılacak ikili karşılaştırma testi sayısı) yapılmış ve ikili karşılaştırma testlerinde esas alınacak anlamlılık düzeyi 0,0167

olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda, Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutundaki farklılığın stajda çocuklarla 4-7 saat arasında vakit geçiren okul öncesi öğretmen adayları ile stajda çocuklarla 8 saat ve üzerinde vakit geçiren okul öncesi öğretmen adayları arasında meydana geldiği görülmüştür ( $p=0,006$ ,  $p<0,0167$ ). Stajda çocuklarla 8 saat ve üzerinde vakit geçiren okul öncesi öğretmen adaylarının Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanların stajda çocuklarla 4-7 saat arasında vakit geçiren okul öncesi öğretmen adaylarının puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerine ilişkin bulgulara tablo 6'de yer verilmiştir.

**Tablo 6**

*Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin Toplamından ve Alt Boyutlarından Alınan Puanlara İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları*

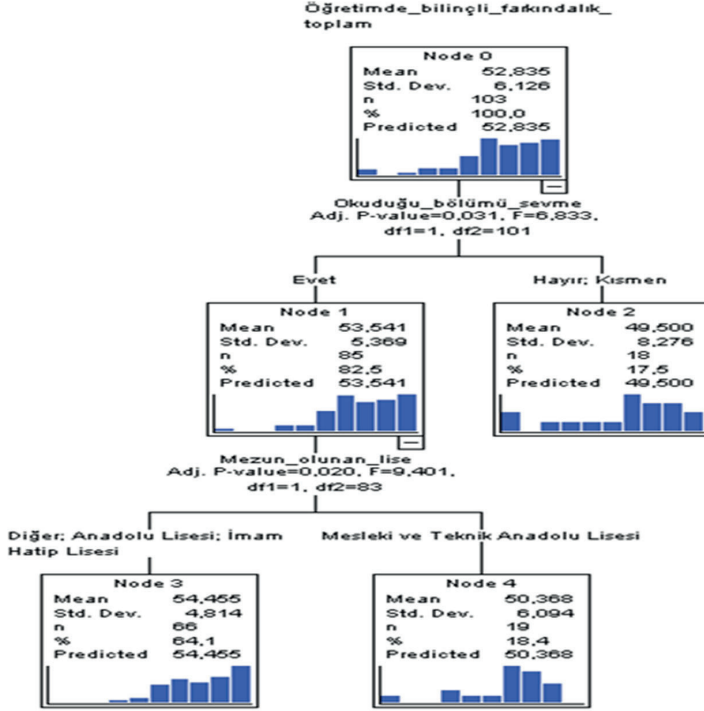
	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Kişi İçi Bilinçli Farkındalık	103	17,00	42,00	34,77	5,18
Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık	103	11,00	20,00	18,05	1,99
Öğretimde Bilinçli Farkındalık Toplam	103	32,00	61,00	52,83	6,12

Tablo 6'de ölçeğin toplamından ve alt boyutlarından alınan puanların ortalamaları incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan (Ort.: 34,77), Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutundan (Ort.: 18,05) ve Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından (Ort.: 52,83) aldıkları puanların ortalamasının üzerinde olduğu görülmüştür.

Okul öncesi öğretmen adaylarının bazı demografik özelliklerinin öğretimde bilinçli farkındalıklarını etkileyip etkilemediğine ilişkin olarak yapılan CHAID analizleri sonucunda maksimum ağaç derinliği 3, üst düğümdeki minimum değer 20 ve alt düğümdeki minimum değer 10 olarak ele alınmıştır. Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinden alınan toplam puan bağımlı değişken; cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, annenin eğitim durumu, annenin mesleği, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, günde ortalama kaç saat uyunduğu, sağlık probleminin olup olmama durumu, daha önce bilinçli farkındalık eğitimi alıp almama durumu, daha önce iletişim becerileri eğitimi alıp almama durumu, öğrenim görülen bölümü sevme durumu ve stajda çocuklarla geçirilen staj süresi değişkenleri ise bağımsız değişken olarak ele alındığında üç düzeyli ve beş düğümden oluşan bir ağaç yapısı ortaya çıkmıştır. Bu yapı Şekil 1'de görülmektedir.

## Şekil 1

*Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalıklarına Göre Karar Ağacı Yapısı*



Şekil 1 incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileyen en önemli değişkenin öğrenim görülen bölümü sevme durumu olduğu görülmüştür ( $F=6,833$ ;  $p=0,031$ ). CHAID analizi, okul öncesi öğretmen adaylarını öğrenim gördükleri bölümü sevme durumlarına göre iki kümeye ayırmıştır. Analizler sonucunda, okul öncesi öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri 1 bölümü sevdiklerinde öğretimde bilinçli farkındalıklarının arttığı görülmüştür. Öğrenim gördüğü bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamasının (53,541), öğrenim gördüğü bölümü kısmen seven veya sevmeyen okul öncesi öğretmen adaylarının puan ortalamalarından (49,500) yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrenim gördüğü bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık toplam puanlarını etkileyen en önemli değişkenin mezun olunan lisenin türü olduğu görülmüştür ( $F=9,401$ ;  $p=0,020$ ). CHAID analizi, okul öncesi öğretmen adaylarını mesleki ve teknik Anadolu liselerinden ve diğer liselerden mezun olanlar olmak üzere iki kümeye ayırmıştır. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinden mezun olan okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından aldıkları puanların ortalaması 50,368; diğer liselerden mezun olan okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından aldıkları puanların ortalamasının ise 54,455 olduğu görülmüştür. Bu değerler, mesleki ve teknik Anadolu liselerinden mezun olan okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin daha düşük olduğunu göstermiştir.

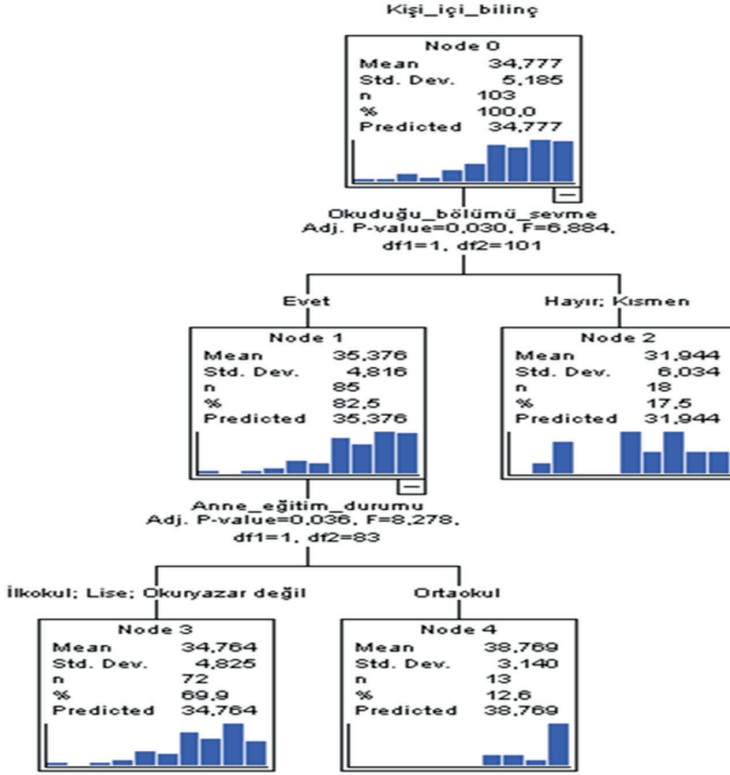
Sonuç olarak okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamından aldıkları puanları etkileyen en önemli değişkenin öğrenim görülen bölümü sevme durumu olduğu görülmüştür. Öğrenim gördükleri bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinde de mezun olunan lise türüne göre farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Mesleki ve teknik Anadolu liseleri dışında bir liseden mezun olup öğrenim gördükleri bölümü seven öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının bazı demografik özelliklerinin kişi içi bilinçli farkındalıklarını etkileyip etkilemediğine ilişkin olarak yapılan CHAID analizleri sonucunda maksimum ağaç derinliği 3, üst düğümdeki minimum değer 20 ve alt düğümdeki minimum değer 10 olarak ele alınmıştır. Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan alınan puan bağımlı değişken; cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, annenin eğitim durumu, annenin mesleği, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, günde ortalama kaç saat uyunduğu, sağlık probleminin olup olmama durumu, daha önce bilinçli farkındalık eğitimi alıp almama durumu, daha önce iletişim becerileri eğitimi alıp almama durumu, öğrenim görülen bölümü sevme durumu ve stajda çocuklarla geçirilen süre değişkenleri ise bağımsız değişken olarak ele alındığında üç düzeyli ve beş düğümden oluşan bir ağaç yapısı ortaya çıkmıştır. Bu yapı Şekil 2’de görülmektedir.



## Şekil 2

*Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kişi İçi Bilinçli Farkındalıklarına Göre Karar Ağacı Yapısı*



Şekil 2 incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileyen en önemli değişkenin öğrenim görülen bölümü sevme durumu olduğu görülmüştür (F=6,884; p=0,030). CHAID analizi, okul öncesi öğretmen adaylarını öğrenim gördükleri bölümü sevme durumlarına göre iki kümeye ayırmıştır. Analizler sonucunda, okul öncesi öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümü sevdiklerinde kişi içi bilinçli farkındalıklarının arttığı görülmüştür. Öğrenim gördüğü bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanların ortalamasının (35,376), öğrenim gördüğü bölümü kısmen seven veya sevmeyen okul öncesi öğretmen adaylarının puan ortalamalarından (31,944) yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrenim gördüğü bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık puanlarını etkileyen en önemli değişkenin annelerinin eğitim durumları olduğu görülmüştür ( $F=8,278$ ;  $p=0,036$ ). CHAID analizi, okul öncesi öğretmen adaylarını anneleri ortaokul mezunu olanlar ve anneleri okuryazar olmayanlar/ilkokul mezunu olanlar/lise mezunu olanlar olmak üzere iki kümeye ayırmıştır. Anneleri ortaokul mezunu olan okul öncesi öğretmen adaylarının Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması 38,769; anneleri diğer eğitim düzeyinde olan okul öncesi öğretmen adaylarının Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanların ortalamasının ise 34,764 olduğu görülmüştür. Bu değerler, anneleri ortaokul mezunu olan okul öncesi öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak okul öncesi öğretmen adaylarının Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanları etkileyen en önemli değişkenin öğrenim görülen bölümü sevme durumu olduğu görülmüştür. Öğrenim gördükleri bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık düzeylerinde de annenin eğitim durumuna göre farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Anneleri ortaokul mezunu olup öğrenim gördükleri bölümü seven öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının bazı demografik özelliklerinin kişiler arası bilinçli farkındalıklarını etkileyip etkilemediğine ilişkin olarak yapılan CHAID analizleri sonucunda, herhangi bir sınıflandırma ağaç yapısı oluşmamıştır. Bu bağlamda okul öncesi öğretmen adaylarının kişiler arası bilinçli farkındalık düzeylerinin demografik özelliklerden manidar düzeyde etkilenmediğine karar verilmiştir.

### **Sonuç, Tartışma ve Öneriler**

Araştırmanın sonucunda, cinsiyetin okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin toplamı ve alt boyutları üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Anlamlı bir farklılık meydana gelmese de puan ortalamalarına bakıldığında kadın öğretmen adaylarının ölçeğin toplamından, Kişi İçi Bilinçli Farkındalık ve Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutlarından aldıkları puanların erkek öğretmen adayların aldıkları puanlardan yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde araştırmanın bulgularıyla paralellik gösteren, cinsiyetin bilinçli farkındalık üzerinde anlamlı farklılıklara yol açmadığını ortaya koymuş olan çalışmaların olduğunu görmek mümkündür (Babahanoğlu ve Mavili, 2018; Kıracı ve Kalaycı Kırlioğlu, 2020). Acar ve Eker'in (2019) yapmış oldukları araştırmanın sonucunda, psikolojik danışman adaylarının cinsiyet değişkenine göre bilinçli farkındalık düzeylerinin farklılaşmadığı; ancak kadın adayların "gözlemle-

me” özelliklerinin erkek adaylara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Cengiz, Serdar ve Konuk’un (2016) üniversite öğrencilerinin farkındalık düzeylerini inceledikleri çalışmada, anlamlı bir farklılık görülmemesine rağmen kadın öğrencilerin bilinçli farkındalık düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Konan ve Yılmaz (2020), yaptıkları çalışmada kadın üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalık düzeylerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğunu; fakat bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığını ortaya çıkarmışlardır. Alanyazında kadınların bilinçli farkındalık düzeylerinin erkeklere kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya çıkarmış araştırmaları da görmek mümkündür. Albayrak (2015), üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada kadın öğrencilerin bilinçli farkındalık düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde Lilja ve meslektaşlarının (2011) yaptıkları çalışmanın sonucunda da kadınların bilinçli farkındalık düzeylerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmaların sonucunda meydana gelen bu farklılıkların cinsiyetten ziyade katılımcıların hayata karşı bakış açılarından, karşılaştıkları problemlere karşı yaklaşımlarından, problem çözme becerilerinden, dikkat ve konsantrasyon düzeylerinden etkilendiği düşünülmektedir.

Yapılan analizlerin sonucunda, öğrenim görülen bölümü sevmeye değişkeninin okul öncesi öğretmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan ve ölçeğin toplamından aldıkları puanlar üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık meydana getirdiği saptanmıştır. Puan ortalamalarına bakıldığında öğrenim gördükleri bölümü sevmeyen okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin toplamından ve Kişi İçi Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanların, öğrenim gördükleri bölümü seven öğretmenlerin aldıkları puanlardan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrenim gördükleri bölümü sevmeyen öğretmen adaylarının Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanların ortalamasının da öğrenim gördükleri bölümü seven ve kısmen seven öğretmen adaylarının puanlarından düşük olduğu; fakat bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır. Meslek seçimi, bireysel ve toplumsal anlamda büyük önem arz etmektedir. Bireyler, genellikle üniversitelerde hangi bölümü seçerlerse o bölümle alakalı meslekleri yapmaktadırlar. Kişiler, öğrenim gördükleri bölümleri seçerlerken birçok etmeni göz önünde bulundurabilmektedirler. Korkut Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş ve Yılmaz’ın (2013) öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümü seçme nedenlerine baktıkları çalışmanın sonucunda, öğrencilerin genellikle ilgi duydukları, aldıkları puanların yettiği, kişilik özelliklerine uygun olan ve iş bulma olanağının yüksek olduğu bölümleri tercih ettikleri görülmüştür. Beydağ, Gündüz ve Özer (2007) ile Özkan ve Yılmaz (2010) araştırmalarında da benzer olarak öğrencilerin ideallerindeki ve isteklerindeki mesleği seçmeyip puanlarının yettiği

bölümü tercih etmelerinin öğrenim gördükleri bölümden kısmen memnun olmalarına yol açtığı görülmüştür. Öğrencilerin ilgi duymadıkları bir bölümü sırf puanları yettiği için ya da iş bulma olasılıkları yüksek olduğu için seçmeleri ya da bilgi sahibi olmadan, bilinçsizce bölümlerini tercih etmeleri öğrenim gördükleri bölümü sevmemele- rine sebep olabilmektedir. Bu durumun da bölümünü sevmeyen öğrencilerin bilinçli farkındalıklarının düşük olmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Babahanoğlu ve Mavili'nin (2018) yaptıkları araştırmanın sonucu bu düşünceyi destekler nitelikte- dir. Araştırmacılar, sosyal hizmet öğrencileriyle yapmış oldukları araştırmanın sonu- cunda, bölümünü bilinçli olarak tercih etmeyen ve bölümü hakkında bilgileri olmayan öğrencilerin bilinçli farkındalık puan ortalamalarının, bölümünü bilinçli bir şekilde seçen ve bölümü hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin puanlarından istatistiksel olarak daha düşük olduğu görülmüştür.

Araştırmanın sonucunda, stajda çocuklarla geçirilen sürenin okul öncesi öğ- retmen adaylarının Öğretimde Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin Kişiler Arası Bilinçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanlar üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Puan ortalamalarına bakıldığında stajda çocuklarla geçirdiği süre 8 saat ve üzeri olan okul öncesi öğretmen adaylarının Kişiler Arası Bi- linçli Farkındalık alt boyutundan aldıkları puanların ortalamasının, stajda çocuklarla daha az zaman geçiren öğretmen adaylarının aldıkları puanların ortalamasından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Staj uygulamaları, öğrencilerin eğitim ha- yatları boyunca edindikleri uygulamalı ve teorik bilgileri pekiştirebildikleri faaliyetler olarak tanımlanabilmektedir (Dolmacı ve Duran, 2017). Staj uygulamaları sayesinde kişiler, öğrendikleri mesleki bilgileri uygulamaya koyabilmektedirler (Kozak, 2005). Bu bağlamda stajda çocuklarla daha uzun süreler geçiren okul öncesi öğretmen aday- larının çocuklarla daha fazla etkileşime ve iletişime geçtiklerini söylemek mümkün- dür. Staj uygulamaları sayesinde çocuklarla birlikte olma ve bilgilerini uygulamaya geçirme fırsatı bulan okul öncesi öğretmen adaylarının çocukların davranışlarının temel nedenlerini daha kolay anlayabilecekleri, böylelikle de çocukların ihtiyaçla- rını daha kolay anlayabilme yeterliliğine sahip olabilecekleri düşünülmektedir. Bu bağlamda stajda çocuklarla geçirilen sürenin, okul öncesi öğretmen adaylarının far- kındalık düzeylerinde anlamlı farklılıklara yol açtığı düşünülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde öğretmen adaylarının stajda geçirdikleri sürenin bilinçli farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık meydana getirip getirmediğini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan da araştırmanın özgün olduğu ve litera- türe katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan betimsel analizin sonucunda, okul öncesi öğretmen adaylarının öğretim- de bilinçli farkındalık düzeylerinin ortalamasının üstünde olduğu görülmüştür. Okul ön-

cesi öğretmenliği, öğretmenlerin aktif olmalarını ve ana odaklı kalmalarını gerektiren bir meslektir. Daha meslek hayatına atılmadan önce bile okul öncesi öğretmen adayları; stajlar, uygulamalı ve hareketli dersler sayesinde farkındalık kazanabilmektedirler. Gürpınar (2021), öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdiği araştırmada bilinçli farkındalık düzeyini yordayan değişkenin “öğrenim görülen bölüm” olduğunu ve okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmacı, okul öncesi öğretmenlerinin küçük yaştaki çocuklarla çalışmalarının, çocukların gereksinimlerini anlamak ve onlara katılmak için daha dikkatli ve anda olmalarının farkındalık düzeylerini artırabileceğini ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık düzeylerini ortaya koymuş olan çalışmaları görmek mümkündür. Araştırmanın bulgularıyla benzer şekilde Akkaya (2019) ve Özgün’ün (2018) yaptıkları çalışmaların sonucunda da katılımcıların bilinçli farkındalık düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Konan ve Yılmaz’ın (2020) yaptıkları araştırmanın sonucunda da üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalıklarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bilinçli farkındalık düzeylerinde meydana gelen farklılıkların kişisel özelliklerden ve öğrenim görülen bölümlerin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan CHAID analizleri sonucunda, okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerini etkileyen en önemli değişkenin öğrenim görülen bölümü sevme durumu olduğu görülmüştür. Öğrenim gördüğü bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinde de mezun olunan lise türüne göre farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Mesleki ve teknik Anadolu liseleri dışında bir liseden mezun olup öğrenim gördükleri bölümü seven öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrenciler, üniversitede öğrenim görmek istedikleri bölümleri çeşitli nedenlerle seçebilmektedirler. Bazı öğrenciler, bölümlerini seçerken ilgi ve isteklerini dikkate alırken bazıları da iş imkânlarını ve ekonomik olarak sağlayacağı kazancı düşünerek bölümlerini seçmektedir. Öğrencilerin bir kısmı da üniversiteye giriş sınavından aldığı puana göre bölüm tercihlerini yapmaktadır. Nitekim Karademir ve Yılmaz’ın (2020) yaptıkları araştırmanın sonucunda, okul öncesi öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin bölümlerini seçerlerken bazı kıstasları dikkate aldıkları; öğrencilerin çocukları sevmelerinin, programı basit olarak algılamalarının ve kolay bir şekilde atanacaklarını düşünmelerinin öğrenim gördükleri bölümü seçmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Öğrenim gördüğü bölümü seven öğrencilerin motivasyonlarının, isteklerinin ve ideallerinin daha yüksek seviyede olduğu; bu durumun da öğrencilerin bilinçli farkındalık düzeylerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Buna karşın öğrenim gördükleri bölümü isteyerek seçmeyen öğrencilerin, eğitim hayatlarında stres yaşadıkları ve buna bağlı olarak bilinçli farkındalık düzeylerinin düşük

olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde bu düşünceyi destekler nitelikte, stres ile bilinçli farkındalık arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmış olan çalışmaları görmek mümkündür (Arslan, 2018; Chiesa ve Serretti, 2009). Ayrıca mezun olunan lisede verilen eğitimlerin ve mesleki bilgilendirme çalışmalarının da liseden mezun olan öğrencilerin üniversitede öğrenim gördükleri bölümleri sevme durumlarını, dolayısıyla da bilinçli farkındalık düzeylerini etkileyeceği söylenebilir. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde gerçekleştirilen mesleki bilgilendirme çalışmalarının diğer liselerdekenden daha kısıtlı olduğu düşünülmektedir. Literatürde, öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık düzeylerinin CHAID analiziyle incelendiği; bilinçli farkındalığın öğrenim görülen bölümü sevip sevmeme durumuna ve mezun olunan lise türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymuş olan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktada araştırmanın özgün olduğu ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın sonucunda, okul öncesi öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık düzeylerini etkileyen en önemli değişkenin öğrenim görülen bölümü sevme durumu olduğu görülmüştür. Öğrenim gördükleri bölümü seven okul öncesi öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık düzeylerinde de annenin eğitim durumuna göre farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Anneleri ortaokul mezunu olup öğrenim gördüğü bölümü seven öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ortaokul mezunu olan annelerin, okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olan annelere kıyasla eğitim konusunda daha bilinçli oldukları ve çocuklarını bölüm seçiminde destekledikleri düşünülmektedir. Bu durumun da ortaokul mezunu annelere sahip olan öğretmen adaylarının hem öğrenim gördükleri bölümü sevmelerini hem de bilinçli farkındalık düzeylerini olumlu yönde etkilediği tahmin edilmektedir. Literatürde eğitim durumunun annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinde etkili olduğunu ortaya koymuş olan çalışmalar yer almaktadır (Wu vd., 2019). Polat ve Özbek Ayaz'ın (2021) araştırmalarının sonucunda, üniversite mezunu olan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinden yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Moreira, Gouveia ve Canavaro'nun (2018) yaptıkları çalışmanın bulguları da eğitim seviyesi yüksek olan annelerin bilinçli farkındalıklarının daha yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Bilinçli farkındalık düzeyi yüksek olan annelerin bu konuda çocuklarına model oldukları ve annelerin eğitim durumlarının dolaylı olarak çocuklarının bilinçli farkındalık düzeylerini etkilediği söylenebilir. Bu araştırmaların yanı sıra annelerin eğitim durumlarının çocukların bilinçli farkındalıkları üzerinde anlamlı farklılıklar meydana getirmediğini ortaya çıkarmış olan çalışmalar da bulunmaktadır. Nitekim Kınay (2013), Beş Boyutlu Bilinçli Farkındalık Ölçeğini Türkçeye uyarlamayı ve ölçeğin geçerlik-güvenirlik analizlerini yapmayı amaçladığı araştırmanın

sonucunda, çocukların bilinçli farkındalık düzeylerinin annelerinin eğitim seviyelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını saptamıştır. Alanyazın incelendiğinde öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalıklarının CHAID analiziyle incelendiği, öğrenim gördükleri bölümü sevme durumlarına ve annelerinin eğitim durumlarına göre ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu noktada araştırmanın, alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının bazı demografik özelliklerinin (cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, annenin eğitim durumu, annenin mesleği, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, günde ortalama kaç saat uyunduğu, sağlık probleminin olup olmama durumu, daha önce bilinçli farkındalık eğitimi alıp almama durumu, daha önce iletişim becerileri eğitimi alıp almama durumu, öğrenim görülen bölümü sevme durumu ve stajda çocuklarla geçirilen süre) kişiler arası bilinçli farkındalıklarını etkileyip etkilemediğine ilişkin olarak yapılan CHAID analizleri sonucunda herhangi bir sınıflandırma ağaç yapısı oluşmamıştır. Kişiler arası bilinçli farkındalığın bir bireyin diğer insanlarla iletişim ve etkileşim halindeyken ortaya çıktığı düşünüldüğünde öğretmen adaylarının kişiler arası bilinçli farkındalık düzeylerinde demografik özelliklerinden ziyade ilişki içinde olduğu kişilerin etkili olabileceği söylenebilir. Türkiye’deki alanyazın için kişiler arası bilinçli farkındalık kavramının yeni bir kavram olduğunu söylemek mümkündür (Erus ve Deniz, 2020). Literatür incelendiğinde kişiler arası bilinçli farkındalıkla ilgili yapılan çalışmaların genellikle evli kişilerle ve evlilik ilişkilerine yönelik olarak gerçekleştirildiği görülmüştür (Batum, 2020; Erus ve Deniz, 2018; Sipahi, 2020). Buna karşın öğretmen adaylarının kişiler arası bilinçli farkındalık düzeylerini etkileyen etmenlerin neler olduğunun incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda yapılan araştırmanın özgün olduğu ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda aşağıdaki paragraflarda önerilere yer verilmiştir.

Yapılan analizlerin sonucunda, öğrenim gördükleri bölümü seven öğretmen adaylarının kişi içi bilinçli farkındalık ve toplam bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Liseden mezun olmadan önce mesleklerle ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılarak öğrencilerin kendilerine uygun olan ve sevdikleri bölümleri seçmeleri, böylelikle de üniversite hayatlarında bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olması sağlanabilir.

Stajda çocuklarla daha fazla zaman geçiren öğretmen adaylarının kişiler arası bilinçli farkındalık düzeylerinin, daha az zaman geçiren öğretmenlerinkinden yüksek olduğu görülmüştür. Kişiler arası bilinçli farkındalığın ikili ilişkilerle gelişebildiği



düşünüldüğünde okullarda yapılan öğretmenlik uygulamalarının ve stajların önemi ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, üniversitelerin süre ve içerik olarak nitelikli bir şekilde uygulamalı eğitimlere yer vermeleri önerilebilir. Ayrıca üniversitelerdeki bütün bölümler için uygulamalı eğitimler ve stajlar yaygınlaştırılarak öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler hakkında farkındalık kazanmaları sağlanabilir.

Sadece üniversitelere başlarken değil belli aralıklarla oryantasyon çalışmaları yapılarak öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık düzeyleri artırılabilir. Bilinçli farkındalık temelli eğitimlerin destekleyici yapısı dikkate alındığında öğretmen adaylarına ve öğretmenlere yönelik bilinçli farkındalık programları hazırlanabilir. Öğretmen adaylarına yönelik eğitimler yapılmadan ve programlar hazırlanmadan önce, öğretmen adaylarının bilinçli farkındalıkla ilgili görüşleri alınarak ihtiyaçları belirlenebilir. Öğretmen adayları ile bilinçli farkındalık uygulamaları kapsamında dikkat, konsantrasyon, istenmeyen durumlarla ve duygularla baş etme becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu araştırma, Gazi Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören okul öncesi öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Konu ile ilgili, farklı şehirlerdeki ve farklı bölümlerden öğrencilerle çalışılıp karşılaştırmalar yapılabilir. Yapılacak araştırmalar aracılığıyla daha fazla sayıdaki öğretmen adayına ulaşıp katılımcılara bilinçli farkındalık uygulamalarına ilişkin teknikler kazandırılabilir. Ayrıca bilinçli farkındalığı etkileyebilecek değişkenler (kültürel değişkenler, geçmiş yaşantılar vb.) çeşitlendirilerek alana katkı sağlanabilir.

CHAID analizi, bir durum veya olayı etkileyen değişkenlerin çok yönlü olarak ele alınmasını sağlamaktadır. Literatürde öğretmen adaylarının öğretimde bilinçli farkındalık düzeyinin CHAID analiziyle ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu noktada, bilinçli farkındalık ile ilgili yapılacak gelecek araştırmalarda CHAID analizinden yararlanılabilir. Ayrıca nicel veri toplama araçlarının yanı sıra nitel veri toplama araçlarının da kullanılarak öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık düzeylerinin ve bilinçli farkındalığa yönelik görüşlerinin incelendiği araştırmalar yapılabilir.

### Kaynakça

- Acar, E., ve Eker, C. (2019). Psikolojik danışman adaylarının bilinçli farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(29), 421-443. <http://dx.doi.org/10.29329/mjer.2019.210.22>
- Acer, E. (2019). *Psikolojik danışman adaylarının bilinçli farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.



- Akdeniz, E. (2020). *Üniversite öğrencilerinin kullandıkları savunma mekanizmaları ile bilinçli farkındalık ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Albayrak, B. (2015). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma biçimleri, bilinçli farkındalık düzeyleri ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Albrecht, N., Albrecht, P., ve Cohen, M. (2012). Mindfully teaching in the classroom: A literature review. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(12), 1-14. <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2012v37n12.2>
- Alibekiroğlu, P. B. (2017). *Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide öz anlayışın aracı etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Arslan, İ. (2018). Bilinçli farkındalık, depresyon düzeyleri ve algılanan stres arasındaki ilişki. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 73-86. <http://dx.doi.org/10.20493/birtop.477445>
- Aslan Gördesli, M., Arslan, R., Çekici, F., Aydın Sünbül, Z. ve Malkoç, A. (2019). The Psychometric Properties of the Mindfulness in Teaching Scale in a Turkish sample. *Universal Journal of Educational Research*, 7(2), 381-386. <http://dx.doi.org/10.13189/ujer.2019.070210>
- Azak, A. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin bilinçli farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 15(3), 170-176. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2018.170>
- Babahanoğlu, R., ve Mavili, A. (2018). Sosyal hizmet öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile bilinçli farkındalıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Konya örneği). *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 90-113.
- Baer, R. A. (2003). Mindfulness training as a clinical intervention: A conceptual and empirical review. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10, 125-143. <http://dx.doi.org/10.1093/clipsy.bpg015>
- Baer, R. A., Smith, G. T., Hopkins, J., Krietemeyer, J., ve Toney, L. (2006). Using self report assessment methods to explore facets of mindfulness. *Assessment*, 13(1), 27-45. <https://doi.org/10.1177/1073191105283504>

- Bao, X., Xue, S., ve Kong, F. (2015). Dispositional mindfulness and perceived stress: The role of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 78, 48-52. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.01.007>
- Batum, D. (2020). *Evlilikte kişilerarası bilinçli farkındalığın yordayıcıları olarak kişilik özellikleri ve öz anlayışın incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baysal, Z. N., ve Demirbaş, B. (2012). Sınıf öğretmenliği adaylarının bilinçli farkındalıkları ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 12-20.
- Bedel, E. F. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarında akademik ertelemenin yordanmasında bilinçli farkındalık ve **üstbilişsel** farkındalığın rolü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 504-514.
- Beydağ, K. D., Gündüz, A., ve Özer, F. G. (2008). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin eğitimlerine ve mesleklerine bakış açıları, meslekten beklentileri. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 1(3), 137-142.
- Bursal, M. (2019). *SPSS ile temel veri analizleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cengiz, R., Serdar, E., ve Konuk, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalık ve girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(4), 1320-1328.
- Chiesa, A., ve Serretti, A. (2009). Mindfulness-based stress reduction for stress management in healthy people: A review and meta-analysis. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 15(5), 593-600. <https://doi.org/10.1089/acm.2008.0495>
- Dolmacı, N., ve Duran, Y. (2017). Ön lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin zorunlu staj uygulamasına ilişkin görüşleri, sorunları ve çözüm önerileri: Isparta Meslek Yüksekokulu örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 255-267.
- Dong Peng, Y., Li, J. L., Lun, R., ve Chao, Z. (2008). Applications of data mining methods in the evaluation of client credibility. In C. Soares, Y. Peng, J. Meng, T. Washio & Z. H. Zhou (Eds.), *Applications of data mining in e-business and finance* (pp. 35-43). IOS.
- Erus, S. M., ve Deniz, M. E. (2018). Evlilikte Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 6(2), 96-113.

- Erus, S. M., ve Deniz, M. E. (2020). Kişilerarası bilinçli farkındalık üzerine derleme çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(79), 67-80. <http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.40600>
- Germer, C. (2004). What is mindfulness. *Insight Journal*, 22, 24-29.
- Germer, C. K., Siegel, R. D., ve Fulton, P. R. (2005). *Mindfulness and psychotherapy*. Guilford.
- Grant, C. K. (2017). From teaching to being: The qualities of a mindful teacher. *Childhood Education*, 93(2), 147-152. <https://doi.org/10.1080/00094056.2017.1300493>
- Gürpınar, C. A. (2021). *Öğretmen adaylarının bilinçli farkındalık bilişsel esneklik ve ruhsal belirtilerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hartigan, B. F. (2017) Mindfulness in teacher education: A constructivist approach to stress reduction for teacher candidates and their students. *Childhood Education*, 93(2), 153-158. <http://dx.doi.org/10.1080/00094056.2017.1300494>
- Ilgaz, S. (2016). *Eğitimde farkındalık*. <https://www.kucukdahi.com/blog/egitimde-farkindalik>
- Jennings, A. P. (2019). *Öğretmenler için farkındalık: Sınıfta huzur ve verimlilik için kolay beceriler* (Ö. Taner, Çev.). Pegasus Yayınları.
- Jennings, P. A., Frank, J. L., Snowberg, K. E., Coccia, M. A., ve Greenberg, M. T. (2013). Improving classroom learning environments by Cultivating Awareness and Resilience in Education (CARE): Results of a randomized controlled trial. *School Psychology Quarterly*, 28(4), 374-390. <http://dx.doi.org/10.1037/spq0000035>
- Karademir, A., ve Yılmaz, H. B. (2020). İkinci üniversite olarak okul öncesi öğretmenliği eğitimi alan öğrencilerin bölümü seçme nedenleri ve görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 363-384.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Kılınçoğlu, B. (2020). *Üniversite öğrencilerinde bilinçli farkındalık ile mental iyi oluşun incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kınay, F. (2013). *Beş Boyutlu Bilinçli Farkındalık Ölçeği'ni Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kıraç, R., ve Kalaycı Kırılıoğlu, H. İ. (2021). Bilinçli farkındalık ve empatik eğilimin, eleştirel düşünme eğilimine etkisi: Sağlık yönetimi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(1), 95-104.
- Konan, N., ve Yılmaz, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalık düzeyleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6), 42-50.
- Kozak, M. A. (2009). Akademik turizm eğitimi üzerine bir durum analizi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 2-20.
- Lilja, J. L., Frodi Lundgren, A., Hanse, J. J., Josefsson, T., Lundh, L. G., Sköld, C., ... Broberg, A. G. (2011). Five facets mindfulness questionnaire-reliability and factor structure: A Swedish version. *Cognitive Behaviour Therapy*, 40(4), 291-303. <https://doi.org/10.1080/16506073.2011.580367>
- Meiklejohn, J., Phillips, C., Freedman L. M., Griffin, L. M., Biegel, G., Roach, A., ... Saltzman, A. (2012). Integrating mindfulness training into k-12 education: Fostering the resilience of teachers and students. *Mindfulness*, 3(4), 291-307. <https://doi.org/10.1007/s12671-012-0094-5>.
- Mertler, C. A., ve Vannatta, R. A. (2005). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation*. Pyrczak Publishing.
- Moreira, H., Gouveia, M. J., ve Canavarro, M. C. (2018). Is mindful parenting associated with adolescents' well-being in early and middle/late adolescence? The mediating role of adolescents' attachment representations, self-compassion and mindfulness. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(8), 1771-1788. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0808-7>
- Neece, C. L. (2014). Mindfulness-based stress reduction for parents of young children with developmental delays: Implications for parental mental health and child behaviour problems. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 27(2), 174-186. <http://dx.doi.org/10.1111/jar.12064>
- Nisbet, R., Elder, J., ve Miner, G. (2009). *Handbook of statistical analysis and data mining applications*. Elsevier Publishing Company.
- Özkan, S., ve Yılmaz, E. (2010). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları (Bandırma örneği). *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 5(13), 153-171.
- Pehlivan, G. (2006). *CHAID analizi ve bir uygulama* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Polat, Ö., ve Özbek Ayaz, C. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının liderlik becerilerinin yordayıcısı olarak ebeveynlerinin bilinçli farkındalık düzeyleri. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 113-128. <https://doi.org/10.47770/ukmead.982016>
- Poulin, P. A., Mackenzie, C. S., Soloway, G., ve Karayolas, E. (2008). Mindfulness training as an evidenced-based approach to reducing stress and promoting well-being among human services professionals. *International Journal of Health Promotion and Education*, 46, 72-80. <https://dx.doi.org/10.1080/14635240.2008.10708132>
- Praisman, S. (2008). Mindfulness-based stress reduction: A literature review and clinician's guide. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 20(4), 212-216. <https://doi.org/10.1111/j.1745-7599.2008.00306.x>
- Roemer, L., Lee, J. K., Salters Pedneault, K., Erisman, S. M., Orsillo, S. M., ve Menhin, D. S. (2009). Mindfulness and emotion regulation difficulties in generalized anxiety disorder: Preliminary evidence for independent and overlapping contributions. *Behavior Therapy*, 40(2), 142-154. <https://doi.org/10.1016/j.beth.2008.04.001>
- Singh, N. N., Lancioni, G. E., Winton, A. W., Karazsia, B. T., ve Singh, J. (2013). Mindfulness training for teachers changes the behavior of their preschool students. *Journal Research in Human Development*, 10(3), 211-233. <https://doi.org/10.1080/15427609.2013.818484>
- Singh, N. N., Lancioni, E. G., Winton, W. S. A., Curtis, J. W., Wahler, G. R., Sabaawi, M., ... McAleavey, K. (2006). Mindful staff increase learning and reduce aggression in adults with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 27(5), 545-558. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2005.07.002>
- Sipahi, T. (2020). *Kişilerarası bilinçli farkındalık ve ilişkisel otantiklik ile evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, A. (2019). Üniversite öğrencilerinde bilinçli farkındalık ile yaşam doyumu ve iyi oluş arasındaki ilişkiler. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 151-176. <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.5.8.61>
- Tonga, F. E., ve Tantekin E. F. (2020). Mindfulness: Views of pre-service early childhood teachers. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 4(8), 122-137. <http://dx.doi.org/10.31458/iej.683563>

- Tsang, S. C., Mok, E. S., Lam, S. C., ve Lee, J. K. (2012). The benefit of mindfulness-based stress reduction to patients with terminal cancer. *Journal of Clinical Nursing*, 21, 2690-2696. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2012.04111.x>.
- Ulgen, E. K. (2017). *Makine öğrenimi bölüm-5 (karar ağaçları)*. <https://medium.com/@k.ulgen90/makine-%C3%B6%C4%9Frenimi-b%C3%B6l%C3%BCm-5-karar-a%C4%9Fa%C3%A7lar%C4%B1-c90bd7593010>.
- Ülev, E. (2014). *Üniversite öğrencilerinde bilinçli farkındalık düzeyi ile stresle başa çıkma tarzının depresyon, kaygı ve stres belirtileriyle ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Weinstein, N., Brown, K. W., ve Ryan, R. M. (2009). A multi-method examination of the effects of mindfulness on stress attribution, coping, and emotional well-being. *Journal of Research in Personality*, 43(3), 374-385. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2008.12.008>
- Whitebird, R. R., Kretzler, M. J., ve O'Connor, P. J. (2009). Mindfulness-based stress reduction and diabetes. *Diabetes Spectrum*, 22(4), 226-230. <https://doi.org/10.2337/diaspect.22.4.226>
- Wu, L., Buchanan, H., Zhao, Y., Wang, P., Zhan, Z., Zhao, B., ve Fan, B. (2019). Translation and validation of a Chinese version of the Mindfulness in Parenting Questionnaire (MIPQ). *Frontiers in psychology*, 10(1847), 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01847>
- Yazıcı, C. E. (2020). *Üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalık düzeyleri ile ruminatif düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zümbül, S. (2019). Öğretmen adaylarının psikolojik iyi oluş düzeylerinde bilinçli farkındalık ve affetmenin yordayıcı rolleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 20-36. <https://doi.org/10.12984/egedfd.481963>